

tàleg), es recomana per ell mateix. I creiem que encara seria molt més ampli si MARCOS no s'hagués trobat amb el destorb de dies plujosos, segons ell ens diu en lletres que n'hem rebut.

Nosaltres. Des de mitjan de la primavera de l'any 1947 hem fet repetides excursions a Cabrera, generalment curtes, fos per propi compte, fos a despeses de l'Institut Botànic de Barcelona, fos pel Col·legi de Farmacèutics de Balears. Podem afirmar que essent allí, no hi ha hagut dia que no hàgim herboritzat alguna cosa nova per al catàleg: espècies, varietats, gèneres i fins famílies que no eren conegudes. Hem pogut dar nous hàbitats d'espècies que hom creia localitzades...

Hem efectuat els nostres viatges en les dates següents:

- 1947: del 27 de maig al 3 de juny
del 2 al 10 d'octubre
 - 1948: del 16 d'abril al 12 de maig
del 28 de maig al 4 de juny
del 17 al 21 de setembre
 - 1949: de l'1 al 5 d'abril
del 13 al 24 de maig
del 7 a l'11 d'octubre
 - 1950: del 9 al 13 de juny
- Hem tornat encara a Cabrera dos anys més:
- 1951: del 13 al 17 d'abril
del 12 al 15 de juny
del 23 al 26 d'octubre
 - 1952: del 27 al 30 de maig.

Geografia general i vegetació

Poca cosa direm de la fisionomia de Cabrera. Hom pot dir que MARCOS ja exhaurí el tema i deixà ben pintat son aspecte quasi desèrtic, així com les causes reals, o una mica imaginàries, d'aixó. Hem de dir, però, que són 20 km² d'un terreny trencadíssim, en el qual no passa, si hi arriba, de mig quilòmetre quadrat la terra plana. Pujades i baixades de fortíssim desnivell, penyals ací i allà, i manca gairebé absoluta de platges. Arreu la costa rociosa, sovint escarpada i de molts metres d'alçària. És difícil d'imaginar una illa tan baixa (la màxima altitud no passa de 172 m) i a l'ensem tan trencada.

Manquen completament les dades meteorològiques, que permetrien un judici del caràcter del clima.

En general el terreny és rocós o pedregós i sec. Hi ha indrets, com a una bona part de la Serra de sa Pleta des Castell, en els quals el trànsit és difícil i fins perillós. La roca calcària hi és totalment coberta de «dent de ca», aqueix modelat que sembla un artístic brodat, en el qual hom no veu res més que crestes quasi tallants i puntes quasi punxents, alternant amb forats més o menys amples i profunds, on és ben fàcil de perdre l'equilibri. I cal no negligir ni menys-

prear tals indrets. D'ells hem tret algunes novetats per a Cabrera: *Medicago secundiflora*, *Convolvulus siculus*, *Spergularia media*.

No abunden les fonts, i llevat de la Font de s'Hort, que deu son mitjanet cabal a una captació per mina, les altres dues, la Font des Garriguer i la Font des Far, tenen cabal escassíssim i com que l'aigua hi és embassada i bruta, no és aprofitada per a beguda.

De la Font de s'Hort, situada a un quilòmetre aproximadament de les cases del port, hom en tragina diàriament, amb carro-bóta, l'aigua per al consum de la guarnició militar i per a l'escàs veïnat de Cabrera. En fer excursions una mica llargues cal endur-se'n provisió d'aigua. Si hom va al Cap Ventós pot beure aigua d'uns degotalls que hi ha a l'entrada de la cova, a mà esquerra. Aquesta cova, petita, però elegant, és situada als penyals del Cap Ventós, de cara a Cala Emboixar, és a dir, molt avall.

Al Far —cim de l'Ensiola— beuen l'aigua d'una gran cisterna. Al peu nord de l'Ensiola, a pocs metres sobre la mar, una captació donaria una altra font ben aprofitable.

Però, tornem al tema botànic. Volem només ampliar una mica les dades sobre el caràcter de la vegetació i destriar els agrupaments fins on ens sigui possible.

Herbeis. Els podem donar quasi per nuls. Són limitats a algunes vores de camins i a algunes amples clarianes de garrigues. Superficialment, doncs, amb prou feines compten. Són constituïts per espècies, la majoria de les quals hom troba també als conreus i a les clarianes de garrigues: *Silene vulgaris*, *S. secundiflora*, *Poterium muricatum*, *P. verrucosum*, *Trifolium scabrum*, *T. campestre*, *T. stellatum*, *Hordeum murinum*, *Lolium rigidum*, *Echium arenarium*, *Calendula arvensis*, *Rumex pulcher*, *Cichorium intybus* i d'altres, però sense uniformitat.

Les herbes, tant a les garrigues com als camins, són delmades pel bestiar, que troba escassa pastura, a conseqüència sobretot de la sequera molt persistent. No és rar de trobar herbes tan arranades que hom es veu amb treballs per a poder-les determinar. Però a molts indrets —la majoria— no cal el bestiar perquè els exemplars siguin minúsculs; la sequera fa que moltes espècies restin nanes i que hom no en trobi exemplars que atenyin la mida mitjana corrent. En tal cas es troben, per exemple, *Medicago secundiflora*, *Convolvulus siculus*, *Crucianella angustifolia* i d'altres, sempre de pocs centímetres.

Cal incloure també a l'*herbetum* les compostes punxents: *Carthamus lanatus*, *Carlina corymbosa*, *Silybum marianum*, *Cirsium syriacum*, *Carduus pycnocephalus*, *C. tenuiflorus*, així com *Geranium molle*, *Erodium chium*, *E. cicutarium*, *Malva parviflora*, *Lavatera cretica*, algunes gramínies, etc.

Boscs. Solament una família d'espècies arbòries té representació a Cabrera —la de les coníferes—, i encara reduïda a una sola espècie: *Pinus halepensis*. La família de les fagàcies, que pobla densament Mallorca de *Quercus ilex* i en alguns indrets poc nombrosos de *Q. coccifera*, no és representada a Cabrera ni per una sola mata de coscoll.

El pi forma al nord, començant a la Cala des Palangres (fons de la Cala Ganduf, camí del Cap Ventós), una *consocietas* relativament gran. De sud a

nord s'estén des del dit punt fins damunt del Clot des Guix i d'est a oest des de l'Olla fins damunt de la Cala de Santa Maria, *consocietas* bastant nodrida, però sense grans exemplars, perquè han estat tallats. A la resta de l'illa no hi ha veritables pinedes; només ça i lla qualques pins escampats i rarament algun petit grup formant un «pinaret» (Pinarets del Mausoleu, del Garriguer, etc.).

El sotabosc forma una intricada *societas* de matolls, els components de la qual són *Juniperus oxycedrus*, *J. phoenicea*, *Pistacia lentiscus*, *Phillyrea angustifolia*, *Erica multiflora*, *Rosmarinus officinalis*, *Arbutus unedo*, *Cistus monspeliensis*, *Cneorum tricoccon*, *Olea europaea*, *Rhamnus ludovici-salvatoris* com a plantes arbustives, entremig de les quals hom troba les petites mates de *Teucrium capitatum*, *Fumana ericoides*, *F. laevipes*, qualques peus, rarejant, de *Ruscus aculeatus*, *Asparagus acutifolius*, *Dorycnium pentaphyllum*, *Smilax aspera* var. *balearica*, *Anthyllis cytisoides* i abundor de *Globularia alypum*.

Cap d'aquestes mates no és prou dominant per formar una *consocietas*. Tampoc no hi ha uniformitat; mates o arbusts que són en algun indret del sotabosc manquen en d'altres (l'*Arbutus unedo*, per exemple) o són localitzades en un indret determinat (*Dorycnium pentaphyllum*, *Anthyllis cytisoides*). Les plantes herbàcies associades no hi són abundants, llevat de qualques gramínies (*Brachypodium retusum*, *B. distachyum*, *Dactylis glomerata*); tampoc no hi són en gran nombre d'espècies. Hi hem vist *Centaurium pulchellum*, *Blackstonia perfoliata*, *Anagallis arvensis*, *Alkanna lutea* (molt rara), *Reichardia picroides*...

A les illetes, ni el pi no existeix; no hi ha cap arbre.

Les garrigues i les brolles. Cabrera, tan mancada de bosc, no és, ni de bon tros, un erm; gairebé arreu impera la garriga i la brolla, de constitució semblant a la del sotabosc del pinar, per bé que conté alguna altra espècie i és mancada, en canvi, d'*Arbutus unedo* i de *Dorycnium pentaphyllum*. Les espècies que cal afegir són *Ephedra fragilis*, *Hypericum balearicum*, *Buxus balearica*, *Euphorbia dendroides* i la forma arborescent de l'*Olea europaea*, que no abunda. La forma rabell és molt més freqüent i, bé que rarejant, també és al sotabosc del pinar. Com a mates de mida més petita, els coixinets de *Teucrium subspinosum*. Aquesta *societas*, igual com el sotabosc, tampoc no és uniforme. En canvi, en alguns indrets hi ha espècies dominants fins al punt de constituir les respectives *consocietas*, per bé que quasi sempre de poca extensió. Tractem de des- triar-les:

Boixedes. N'existeixen dues: una, la més important, al Cap Ventós. Té la màxima densitat a la conca que baixa a la Cala Emboixar, que justament pren nom de la boixeda. L'altra és a l'extrem gairebé oposat de l'illa, al lloc de la serra del Cap de Llebeig, anant a la Cuina del Bisbe, i té més poca extensió. Tant a l'una com a l'altra les soques són més o menys ajagudes; és el que s'esdevé a molts d'arbusts no gaire allunyats de la mar, inclinats sota la constant acció de les marinades.

Poblacions de lleterassa. L'*Euphorbia dendroides*, que no és pas gaire comuna, és ben freqüent als voltants del port i de la Cala Ganduf. En d'altres indrets no existeix o és esporàdica. Hom la troba també, bastant esquifida, a les illetes. Però al peu de la Bella Mirada, vessant a la Cala Ganduf, és netament dominant i constitueix la més bella *consocietas* de l'illa.

Brugueres. Malgrat que *Erica multiflora* és general a les brolles, el que es diu netament dominant i formant *consocietas*, potser no la trobaríem en altre indret que al fons del Canal de ses Figueres i al serraló que el tanca.

Les altres espècies arbustives garrigueres formen *societas* de composició més o menys diversa en detall, gairebé idèntica fonamentalment, però cap d'elles no forma agrupació especial que mereixi el nom de *consocietas*; solament *Ephedra fragilis* ho intenta a les proximitats de les cases del port. També en alguns indrets, *Cistus monspeliensis*.

Les espècies que donen més contingent a la garriga són *Pistacia lentiscus*, *Erica multiflora*, *Cistus monspeliensis*, *Globularia alypum*, *Juniperus phoenicea*, *J. oxycedrus*, *Rosmarinus officinalis*, *Euphorbia dendroides*, *Cneorum tricocon*, *Rhamnus ludovici-salvatoris*, *Ephedra fragilis*, *Lonicera implexa* (rarejant). I, d'entre les petites mates, *Fumana laevipes*, *F. ericoides*, *Teucrium capitatum*, *T. subspinosum* (gairebé limitat a la part sud-oest). Al pedruscall i a les esclètxes de roques i penyals hi ha la *Polygala rupestris* i, a pocs indrets, als penyals, la *Scabiosa cretica*.

D'altres comunitats. Hi ha algunes espècies que o no entren a les garrigues o bé hi són esporàdiques, o, si hi entren, no és pas mai a les garrigues denses. N'esmentarem quatre, tres de les quals en coixinet:

1) *Teucrium subspinosum*. Mai no l'hem vist formant una vera *consocietas*, encara que abundi en alguns indrets (Coll Roig, Serraló del Niu de s'Àguila). Sempre és barrejat amb d'altres espècies garriguenques, però formant en total una *societas* clara i baixa. A les garrigues denses no hi és mai.

2) *Astragalus balearicus*. Fa part de diverses comunitats de garriga clara i baixa, però prefereix els llocs àrids descoberts, i hi forma *consocietas* més o menys dilatades (sempre de poca extensió), com hom pot veure a les proximitats del Castell, baixant als Pavellons i al caminó de la Cuina del Bisbe, en emprendre la pujada a la serra del Cap de Llebeig. En alguns indrets s'associa amb *Anthyllis fulgurans* i amb d'altres matolls reguats. És rar de trobar-lo a les garrigues denses, i llavors només és entremig dels matolls de la part marginal o dins d'alguna clariana (proximitats de la Cala de Santa Maria).

3) *Anthyllis fulgurans*. A les garrigues mai no passa de la zona marginal; vol terreny descobert i ni menysprea les esclètxes de les roques planes (Varador des Coll Roig). Gairebé sempre constitueix *consocietas*, per bé que de poca extensió; però al vessant del Puig de Picamosques acarat a la Cova del Frare en fa una d'exceptionalment gran. Entre el Niu de s'Àguila i la serra del Cap de Llebeig hom el troba fent *societas* bastant igualada amb l'*Astragalus balearicus*, acompanyats d'altres matolls baixos i clars, especialment *Pistacia lentiscus*.

4) *Inula viscosa*. Tanca el grup de les espècies llenyoses o sufruticoses que formen comunitats. És planta d'ermots i de llocs incultes descoberts i solament hom la troba, rara, en alguna garriga. Hom la pot veure en diferents indrets de l'illa (Varador des Coll Roig, proximitats de la Font des Far, entrada al Canal de ses Quatre Quarterades, la Vicaria —rara—, etc.). Però hi ha dos llocs en els quals constitueix una neta *consocietas*: fons i costats del Canal de ses Figueres, on és molt abundant, i ermots damunt del Caló de la Presó, on també abunda.

Comunitats de plantes herbàcies. Si bé hem dit que els *herbeta* són gairebé nuls, era en el sentit que no constitueixen *societas* que mereixin d'ésser con-

siderades. Hi ha, però, a gairebé tota l'extensió del Canal de ses Quatre Quarterades, especialment cap al fons (proximitats de la Casa des Garriguer) una densa i ben gran *consocietas* formada per *Cirsium syriacum*, espècie que tendeix a formar-ne d'altres també al Canal de ses Figueres i a l'Espalmador.

A les proximitats de les cases del port i a les de Ses Cases hi ha *societas* constituïdes, adés per *Carlina corymbosa*, *Carthamus lanatus*, *Carduus pycnocephalus* i *C. tenuiflorus*, adés per algunes d'aquestes espècies i *Silybum marianum*; adés hi entra també *Galactites tomentosa*, així com *Centaurea calcitrapa*.

Les plantes punxents. Hom pot notar que a les llistes de plantes arbustives donades per al sotabosc i per a les garrigues i brolles no hi ha argelagues, gatoses, arçots ni altra mata o arbust punxent de cap mena. Un entomòleg francès cita la *Calicotome spinosa*, que ni MARCOS ni nosaltres no hem vist enlloc; si verament hi és, cal que sigui raríssima. No hem vist altra dicotiledònia punxent que *Rubus ulmifolius*, gairebé rar i sempre en alguna marjada. Resten reduïdes a algunes monocotiledònies l'escàs *Ruscus aculeatus*, el raríssim *Asparagus stipularis* (abundant en algunes illetes) i *Smilax aspera* var. *balearica*. L'*Asparagus acutifolius* de Cabrera, que rareja, no és el tipus, punxent, sinó una varietat de cladodis febles, no rígids, gens vulnerants, que nosaltres anomenem *mitis*. Les altres dicotiledònies punxents no són arbustives ni se solen endinsar a les garrigues: *Anthyllis fulgurans* i *Astragalus balearicus*. El *Teucrium subspinosum* amb prou feines pot ésser qualificat de vulnerant. Si donéssim un sentit molt ampli al mot «punxent» inclouríem *Juniperus oxycedrus*.

Les herbàcies punxents, sense ésser nombroses, ho són més que les llenyoses. Gairebé totes pertanyen a la família de les compostes. Són *Carlina lanata*, *C. corymbosa*, *Centaurea calcitrapa*, *Galactites tomentosa*, *Carthamus lanatus*, *Carduus tenuiflorus*, *C. pycnocephalus*, *Silybum marianum*, *Cirsium syriacum*, *Eryngium maritimum* i *Salsola kali*. Si també volguéssim prendre en un sentit molt ampli el mot «punxent», hi hauríem d'incloure encara *Rubia angustifolia*.

Les plantes dels arenys i de les roques marítimes. Una gran pobresa, no solament en espècies, sinó fins en individus, pobresa de la qual només s'escapen *Limonium minutum*, abundantíssim, i *Frankenia hirsuta*, que no escasseja. Ra-rejant —sovint molt— hom pot trobar *Allium polyanthum*, *Euphorbia paralias* (que fa una petita, però nodrida, *consocietas* al costat de la Platjola de ses Cases), *E. peplis*, *Eryngium maritimum*, *Salsola kali*, *Atriplex hastata*, *A. tornabeni*, *A. rosea*, *Limonium duriusculum*, *Pancratium maritimum*, *Calystegia soldanella*, *Medicago littoralis*, *Ipomoea stolonifera*,¹ *Polygonum maritimum*, *Glaucium flavum*, *Echium arenarium*, *Crithmum maritimum*. Moltes d'aquestes espècies hom no les troba més que per casualitat, i mai reunides en un mateix areny o a les mateixes roques. Els arenys, per altra banda, són ben pocs, i encara minúsculs.

Les plantes dels penyals i de les roques. Poques, però algunes de ben notables. Mai abundants, llevat de *Daucus gingidium*, que és arreu abundant. Hi ha les falgueretes menudes —les grans no són a Cabrera ni a les illetes, amb l'ex-

1. Sobre *Ipomoea stolonifera*, vegeu la nota de la pàg. 17.

cepció de *Phyllitis sagittata*—: *Asplenium trichomanes*, *A. petrarchae*, *Cheilanthes catanensis*, *Ceterach officinarum*, *Polypodium australe*, *Anogramma leptophylla*, *Adiantum capillus-veneris*, *Phyllitis sagittata*. Gairebé sempre totes elles magres, regruades. Especialment les més petites es defensen en aferrissada lluita amb la sequera, i persisteixen, per bé que anèmiques, als llocs més inversemblants per a viure-hi tals plantes. No és gens rar de trobar *Asplenium trichomanes*, *Ceterach officinarum*, *Cheilanthes catanensis* i fins *Adiantum capillus-veneris* a les esclletxes de simples blocs de roca isolats només d'1 o 2 m³, aprofitant les parts més o menys oposades al migjorn. *Adiantum capillus-veneris* forma una bella catifa de verdor a la solera de la Cova del Frare —que no és tal cova, sinó un gran avenc—, la qual li és una magnífica estació. Fou en un raconet del Penyal Blanc on descobrírem *Polypodium australe*. Però l'exploració d'alguns penyals és totalment impossible.

De les fanerògames hi trobem *Ononis minutissima*, *Crepis triasii*, *Polygala rupestris*, *Ficus carica*, *Prasium majus*, la formosa *Digitalis dubia*, *Narcissus tazetta*, *Scabiosa cretica* i un *Allium* que considerem espècie nova, que hom solament troba a les esclletxes més estretes d'escassos penyals, molt emparentat amb *A. moschatum*, però netament diferent d'ell. En qualque roquisser pla, als peus d'algunes roques i petits penyals, rarejant sempre, apareix *Euphorbia taurinensis*. També són freqüents a les roques *Micromeria filiformis* i *Sedum dasyphyllum* var. *glanduliferum*, així com *Umbilicus rupestris* i *U. horizontalis*.

Les plantes de llocs descoberts. En general són plantes xeròfiles, i ja hem indicat el caràcter d'unes quantes en parlar de comunitats, assenyalant que o no entren a les garrigues o, si ho fan, no comparteixen l'hàbitat amb alts i espessos matolls, sinó amb mates clares i baixes. Entre elles hi ha l'*Anthyllis fulgurans*, els eixorba-rates, blanc i negre, per altre nom coixins d'agulles, amb els quals noms, ben gràfics, distingeixen els mallorquins *Teucrium subspinosum* i *Astragalus balearicus*. Eixorbar és un catalaníssim verb que qui sap si només a Mallorca perdura. Al Principat de Catalunya, al Penedès, encara persisteix en el llenguatge del poble l'adjectiu orb (= cec), per bé que ja només és aplicat al blat que ha sofert l'atac del mascaró (*Ustilago*): blat orb, és a dir, cec, negre, fallat. Eixorbar, doncs, és tant com encegar, privar de la vista. Aqueixes espècies en coixinet, especialment l'*Astragalus*, són ben organitzades per a resistir les sequeres. Densíssimes i de branques estretament entrelaçades, obren com una mena d'esponja sobre la humitat nocturna i sobre les rosades; la poca quantitat d'aigua que retinguin dins el coixí, hi resta prou temps perquè sigui absorbida abans d'evaporar-se. Els animals herbívors no en són agradats, o no s'exposen a ésser eixorbats... Són com uns grans eriçons.

També cal catalogar entre les plantes de llocs secs, encara que siguin clarianes de garriga, les compostes punxents ja esmentades més endarrera, la *Centaurea melitensis*, molt generalitzada, *Stipa capensis*, *Reichardia tingitana*, *Herniaria cinerea*, *Silene nocturna*, *S. secundiflora*, *Rumex pulcher*, *Bubonium aquaticum*, algunes de les quals són, però, més o menys ubíquies. En alguns indrets garrigosos, més o menys descoberts, abunda la planta més alta de Cabrera, després del pi i d'alguns rars exemplars d'*Olea* i de *Juniperus phoenicea*: la gran umbel·lífera *Ferula communis*, amb inflorescències que de vegades s'antansen als tres metres. De lluny hom la veu eixir molt per damunt dels matolls.

Les rares i les nouvingudes. Són moltes les plantes rares, i no en manquen de raríssimes, fins al punt d'ésser representades per un sol exemplar. *Orchis simia*, *Ophrys lutea*, *Succowia balearica*, *Medicago scutellata*, *Calystegia soldanella*, *Rumex crispus*, *R. obtusifolius*, *Anogramma leptophylla*, *Medicago orbicularis*, *Serapias lingua*, *Orchis longibracteata* i alguna altra espècie ho són per un individu o per molt pocs.

És evident que no tenim la pretensió d'haver trobat tots els exemplars existents a l'illa, però també ho és que aquestes espècies efectivament han d'ésser molt rares. De tota manera, el fet d'haver recorregut grans extensions per fora de camins i de carrerans ens ha fet tornar prudents en donar les localitats com a úniques. Crèiem que la *Digitalis dubia* només era al Cap Ventós; la tenim d'aquesta localitat, de la Cuina del Bisbe i del Niu de s'Aguila. La *Paeonia mascula*, donada per MARCOS com a molt rara i només del Penyal Blanc —on nosaltres no l'hem vista—, és abundantíssima davall del Niu de s'Aguila, vessant del Port, i no és gens escassa als voltants de la Cuina del Bisbe. Nosaltres mateixos havíem cregut localitzada als penyals del peu de la Bella Mirada la raríssima *Linaria aequitriloba*; ara sabem que també és —igualment raríssima— als penyals de mig vessant al Port, a sota el Niu de s'Aguila.

Entre las nouvingudes, una de les més notables és *Ipomoea stolonifera*. En dos anys d'anar a Cabrera i de visitar, sempre, els Calons, mai no havíem vist aquesta rara espècie. El 23 de maig de 1949 en trobàrem quatre o cinc peus, molt petits, podríem dir acabats de néixer, al Caló des Palangres. El 8 d'octubre ja era també, i en peus tot just naixents, al Caló de la Dona Morta. El mateix dia la trobàrem al Caló des Palangres i a la Cala de Santa Maria. Aleshores els exemplars eren bastant crescuts, però no havien florit ni menys fructificat, ço que vol dir que eren nats de l'any, és a dir recentíssimament vinguts. Hom es perd en un laberint de suposicions si tracta d'explicar la presència, allà, de tal espècie, que de cap manera no pot considerar autòctona i que ni tan sols no era coneguda de les Balears. ¿Ha fet el viatge del litoral italià o ha vingut de les platges de l'Àfrica del Nord?¹

Més nouvingudes encara. MARCOS veié a la Bassa del Clot des Guix *Typha latifolia*. Ja és extingida. Tenia allà una estació apropiada; però, abandonada l'explotació del guix, per dolent o, potser, per esgotament, també restà abandonada la bassa, construïda expressament per al rentat del mineral amb l'aigua de pluja que recollia. D'aquest abandonament en resulta que ja fa molts anys que hom no la neteja i és tanta la terra que, arrossegada per l'aigua, l'emplena, que amb prou feines ja no embassa aigua. Una sequera molt perllongada deu haver fet sucumbir el rizoma. Aquesta baixa per a la flora de Cabrera ha estat recentment compensada per l'aparició en un altre indret de la congènere *Typha angustifolia*, que no té pas una estació gaire apropiada, però aprofita unes mínimes condicions de vida i és acompanyada d'una altra espècie que també fa vida de pobre al mateix indret: *Phragmites australis*. Aquestes dues espècies fa menys de tres anys que són a Cabrera, a sota de la Font des Far. Viuen en terreny pedregós, sense una bona solera fangosa i han d'aprofitar l'escassa terra

1. L'únic exemplar determinat com a *Ipomoea stolonifera* i procedent de les col·leccions fetes a Cabrera per P. PALAU que hi ha a l'Institut Botànic de Barcelona és una plàntula difícil d'identificar, però que més aviat sembla *Convolvulus sepium* (O. de Bolòs).

dels interstícies. La Font des Far és un simple clot, a sota d'una roca, a mig vessant sud-est de l'Ensiola. Té un cabal insignificant, però suficient per a deixar sempre humida una estretíssima faixa descendent pel pendent abrupte, d'una quarantena de metres, a la fi de la qual hi ha un penyal molt alt i tirat a plom sobre la mar. En aquesta faixa humida s'han establert les dues espècies damunt dites. *Phragmites* a la part superior, *Typha* al capdavant, molt a la vora de la timba. Fa dos anys escassos que *Phragmites* formava una espessa gespa de cosa d'1/4 de metre quadrat, sense florir. Ara ja ha triplicat o quadruplicat l'extensió i ja n'han florit algunes canyes. Resta de molt curta talla; les panícules són molt petites; les fulles curtes i estretes. Els estolons es fan llarguíssims; en tenim un que tira a set o vuit metres. Donem la *Typha* com a *angustifolia* jutjant per les fulles, però encara no ha florit (podria ésser una *forma faminis* de *T. latifolia*).

Ara anem de cara al catàleg.

Citar un autor és tant com citar la seva obra. Així ho donarem per sobreentès. Aquestes obres són:

H. KNOCHE: *Flora Balearica*, Montpellier 1921-23.

P. MARÈS et G. VIGINEIX: *Catalogue raisonné des plantes vasculaires des îles Baléares*, Paris 1880.

A. MARCOS: *Contribució al coneixement de la flora balear. Flòrula de Cabrera i dels illots pròxims*, Cavanillesia VIII, Barcelona 1936.

Les dates de recol·lecció les suprimim sempre que es tracti d'espècies recollides o citades per qui sigui, àdhuc per nosaltres, que no signifiquin cap ampliació del nombre d'estirps conegudes fins en aquell moment. Per contra, donem les dates en les quals hem trobat les que resulten noves.

Concentrem tant com podem, sense suprimir-ne cap, les citacions de MARCOS. Per exemple, en citar la Casa des Cellar, suprimim que sigui situada al Canal de ses Quatre Quarterades. Són localitats facilíssimes de fixar sobre el mapa o per mitjà d'informació directa.

Sovint al final de les dades geogràfiques donem noms vulgars. La gent de Cabrera sap noms de peixos, però no pas més enllà dels de mitja dotzena de plantes silvestres. Així els noms vulgars que donem (n. v.) són, generalment, els mallorquins que dona BARCELÓ.

Correntment comencem per donar les nostres localitats i les cloem amb el signe ! Tot seguit vénen les citacions d'altres autors.